

Unip-Dealu Cetățuica

*Rezultatele cercetărilor arheologice
desfășurate între anii 2009-2015*

Liviu Măruia

Dorel Micle

Andrei Stăvilă

Cristian Floca

Unip- *Dealul Cetățuica*

*Rezultatele cercetărilor arheologice
desfășurate între anii 2009–2015*

Cu contribuții de:

Iosif Vasile Ferencz, Petru Urdea,
Bogdan Craiovan, Alexandru Hegyi

Editura MEGA

Cluj-Napoca

2019

Restaurare artefacte:
restaurator expert Răsvan GĂVAN

Desen artefacte:
Florentina MĂRCUȚI, Alina GHEORGHE

Desen gropi rituale:
Florentina MĂRCUȚI, Alina FLOCA

DTP:
Editura MEGA

Copertă:
Aurelian SCOROBETE

© Autorii, 2019

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Unip Dealu Cetățuica: rezultatele cercetărilor arheologice desfășurate între anii 2009-2015 / Liviu Măruia, Dorel Micle, Andrei Stăvilă, Cristian Floca; cu contribuții de Iosif Vasile Ferencz, Petru Urdea, Bogdan Craiovan, Alexandru Hegyi. - Cluj-Napoca: Mega, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-020-113-7

I. Măruia, Liviu

II. Micle, Dorel

III. Stăvilă, Andrei

IV. Floca, Cristian

V. Ferencz, Iosif Vasile

VI. Urdea, Petru

VII. Craiovan, Bogdan

VIII. Hegyi, Alexandru

902

EDITURA MEGA | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

CUPRINS

7	CUVÂNT ÎNAINTE (Horea Pop)	104	V.3.4. Obiecte din metal
9	GÂNDURI DE RECUNOȘTIȚĂ...	106	V.4. Repere ale cronologiei așezării
11	LIVIU MĂRUIA ȘI DESCOPERIREA <i>CETĂȚUIICII</i> DE LA UNIP	115	VI. A DOUA EPOCĂ A FIERULUI (Iosif Vasile Ferencz)
15	INTRODUCERE	115	VI.1. Complexele de cult și alte structuri
19	I. LOCALIZARE ȘI CADRU NATURAL (Petru Urdea)	126	VI.2. Materialele arheologice descoperite
19	I.1. Localizarea	126	VI.2.1. Ceramica. Analize calitative și cantitative (Iosif Vasile Ferencz, Andrei Stăvilă)
21	I.2. Aspecte geologice și geomorfologice	133	VI.2.1.1. Tipologia formelor ceramice
25	I.3. Condiții climatice	144	VI.2.1.2. Tehnici și maniere de ornamentare
25	I.4. Hidrografia	149	VI.2.2. Alte obiecte din ceramică
26	I.5. Flora și fauna	150	VI.2.3. Obiecte din piatră
26	I.6. Solurile	151	VI.2.4. Obiecte din materii dure animale
29	II. ISTORICUL CERCETĂRII (Cristian Floca)	152	VI.2.5. Obiecte din metal
31	III. INVESTIGAȚIILE GEOFIZICE. MAGNETOMETRIA ȘI TOMOGRAFIA ELECTRICĂ (ERT) (Alexandru Hegyi)	159	VII. EPOCA MIGRAȚIILOR (Dorel Micle, Bogdan Craiovan)
37	IV. REZULTATELE CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE (Cristian Floca, Andrei Stăvilă)	159	VII.1. Izvoarele istoriografice cu privire la slavii timpurii
37	IV.1. Metodologia cercetărilor invazive	160	VII.2. Pătrunderea slavilor pe teritoriul României
37	IV.1.1. Amplasarea suprafețelor de cercetare	161	VII.3. Slavii timpurii. Istoricul cercetării
37	IV.1.2. Excavarea pe niveluri artificiale	161	VII.3.1. Cercetările de pe teritoriul României
38	IV.1.3. Excavarea structurilor antropice	162	VII.3.2. Cercetările din Banatul românesc
38	IV.2. Descrierea situațiilor și a structurilor descoperite	162	VII.4. Structurile de locuit și anexele gospodărești
38	IV.2.1. Descrierea secțiunilor și a suprafețelor	166	VII.5. Materialele arheologice descoperite
44	IV.2.2. Descrierea complexelor arheologice	166	VII.5.1. Ceramica
71	V. PRIMA EPOCĂ A FIERULUI (Andrei Stăvilă)	167	VII.5.2. Alte obiecte din ceramică
71	V.1. Sfârșitul primei epoci a fierului în Banatul românesc. Istoricul cercetării	168	VII.5.3. Obiecte din sticlă
74	V.2. Structurile de locuit și anexele gospodărești	168	VII.6. Repere ale cronologiei așezării
78	V.3. Materialele arheologice descoperite	171	VIII. EPOCA MEDIEVALĂ (Bogdan Craiovan)
79	V.3.1. Ceramica. Analize calitative și cantitative	171	VIII.1. Structurile descoperite
85	V.3.1.1. Tipologia formelor ceramice	171	VIII.2. Materialele arheologice descoperite
97	V.3.1.2. Tehnici și maniere de ornamentare	173	IX. CONCLUZII ȘI PERSPECTIVE
102	V.3.2. Alte obiecte din ceramică	181	UNIP – <i>DEALU CETĂȚUIICA</i> . RESULTS OF ARCHAEOLOGICAL RESEARCH BETWEEN 2009–2015. Summary (translated by Andreea Șerban)
104	V.3.3. Obiecte din materii dure animale	189	BIBLIOGRAFIE
		203	PLANȘE

Cartea de față se înscrie în seria monografiilor de situri preponderent dacice, nu puține apărute în epoca comunistă, dar una dintre rarele astfel de apariții postdecembriste ale perioadei de tranziție.

Demersul monografic pare convențional datorită structurii asumate, dar în aceeași măsură neconvențional prin metodele de valorificare științifică a cercetării derulate. El nu este doar produsul împletirii fericite a eforturilor unei mai vechi generații de cercetători cu noul val de tineri investigatori ai arheologiei și a metodelor conexe.

Demersul este și rezultatul conjugării mai vechilor, dar atât de necesare, metode pozitivistice, descriptiviste, cu cele ale abordărilor interdisciplinare de ultimă oră în domeniu.

Autorii, din colectivul extins al volumului, nu mai au nevoie de prezentare. Validarea lor, în planul cercetării arheologice și al valorificării științifice a acesteia, a avut loc demult pentru unii dintre aceștia. Efortul lor colectiv vine din necesitatea umplerii golului lăsat de artizanul cercetării *Cetățuicii* de la Unip, prietenului nostru Liviu Măruia, plecat mult prea devreme dintre noi.

Penuria de “daciști bănațeni”, apărută după dispariția autorității uriașului Florin Medeleț, a rămas neschimbată. Tocmai de aceea, ca o veritabilă replică, consistentul volum de față nu este altceva decât cea dintâi monografie a unui sit dacic din Banat. Doar efortul echipei a putut să facă posibilă apariția acesteia. Și din echipă au făcut parte nu doar autorii rândurilor, dar și studenții de pe șantier, sponsorii, membrii asociației ArheoVest și anonimii din spațiile scenei, rudele lui Liviu dedicați istoriei și memoriei perieghetului plin de energie.

Lucrarea beneficiază de un consistent aparat critic, adus în sprijinul afirmațiilor autorilor. De asemenea statisticile și graficele completează, într-un fericit mod informațiile etalate. Ilustrația bogată transpune cititorul pe șantierul arheologic școală de la Unip, în laboratoarele de restaurare, în depozite sau în preajma planșetei desenatorului. Toate acestea fac din monografia *Cetățuicii* de la Unip, un nu doar util, dar și plăcut instrument de lucru pentru specialiști.

Volumul debutează cu un exhaustiv capitol privind *Localizarea și cadrulul natural* al sitului. Metodele geofizice de prospecțiuni non-invazive sunt aduse în sprijinul excursului autorului.

Capitolul despre *Istoricul cercetărilor* ne dezvăluie cât este de relativă, într-un final, cercetarea științifică și arheologică, dacă nu este urmată de o valorificare editorială pe măsură.

Cel de-al treilea capitol ne poartă prin orizontul *science* și deloc *fiction* al noilor coordonate în care ar trebui să se înscrie cercetarea arheologică preliminară. Chiar dacă limbajul utilizat de autor ar presupune uneori o traducere din *română în română* imaginile și concluziile vorbesc de la sine și “spun totul”. Jocul de *puzzle* capătă contur și relevă toată organizarea sitului, fără a înfinge hârlețul în el.

Dar ceea ce numai “*hârlețul decide*”, mai precis istoria palpabilă, concretă a sitului, ne este prezentată în cel de-al patrulea capitol: *Rezultatele descoperirilor*. Prezentarea, pe suprafețe cercetate și mai apoi a complexelor arheologice descoperite, poate părea aridă și seacă, doar că aceasta se înscrie cu succes în parcursul pozitivist al demersului monografic. Este o muncă laborioasă, de călugăr benedictin, venită din nevoia publicării “pe complexe” a descoperirilor arheologice.

Capitolul cinci, *Prima epocă a fierului*, debutează printr-un excurs al finalului primei epoci a fierului. Demersul este unul clasic, care așează textul în preocupările anterioare ale autorului. Pentru a ne introduce în miezul problemei ne sunt furnizate premisele care stau la baza apariției primelor manifestări dacice de la Unip.

“Miezul problemei”, epoca dacică, *cea de-a doua epocă a fierului*, face obiectul capitolului șase. Complexe cu inventare spectaculoase, foarte probabil cu valențe culturale, gropile cu “ofrande”, constituite din recipiente, instrumente și ustensile ceramice, au atras atenția și au stimulat imaginația. Prezența manifestărilor rituale în spații profane nu este inedită. Autorii aduc argumente, cu rezerva cuvenită, privind încadrarea, într-o categorie sau alta, a gropilor cultice de la Unip. Analiza atentă a evidenței arheologice, administrată cu acribie pe șantier, îi determină pe autori să privească cu circumspecție

orice etichetare definitivă a descoperirilor dacice de pe *Cetățuica* în actualul stadiu al cercetărilor.

Cea de-a doua epocă a fierului prinde un contur complet printr-o prezentare complexă și consistentă a materialului arheologic corespunzător acestui interval cronologic. Excelenta analiza a inventarului descoperit argumentează încadrarea *Cetățuicii* dacice de la Unip în lumea schimburilor, nu doar de mărfuri ci și de idei, chiar dacă în mare inventarul special nu este unul spectaculos.

Zorii evului mediu, *secolele VI-VII*, cu descoperiri mai puțin spectaculoase, dar nu mai puțin importante pentru istoria regională, ne sunt prezentați în capitolul VII, după un necesar periplu prin

descoperirile de gen de pe teritoriul României și al Banatului.

Descoperirile ceramice sporadice, aparținând secolelor IX-XV, fără contexte arheologice clare, nu fac decât să transforme cercetarea în provocare. Și totul pentru reluarea acesteia în vederea lămuririi semnelor de întrebare rămase deocamdată fără răspuns.

Un proiect ambițios, pornit din re-descoperirea unui sit, apoi din dorința derulării unui șantier-școală, reluat pentru cinstirea memoriei inițiatorului său, materializat în cele din urmă pentru cercetarea analitică și sistemică a sitului, monografia *Cetățuicii* de la Unip nu este decât un îndemn pentru continuarea cercetării.

Dr. Horea Pop
Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău